

Ochrona środowiska

Tomasz A. Winiarczyk

Środowisko

- ogół elementów nieożywionych i ożywionych, zarówno naturalnych, jak i powstałych w wyniku działalności człowieka, występujących na określonym obszarze oraz ich wzajemne powiązania, oddziaływania i zależności

Ochrona środowiska

- całokształt działań zmierzających do naprawienia wyrządzonych szkód lub zapobiegających wyrządzeniu szkód fizycznemu otoczeniu lub zasobom naturalnym, jak też działania zmierzające do zmniejszenia ryzyka wystąpienia takich szkód, bądź zachęcające do efektywnego wykorzystywania zasobów naturalnych, w tym środki służące oszczędzaniu energii i stosowania odnawialnych źródeł energii

podstawowe akty normatywne

USTAWA z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

- Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:
  - 1) zasady ustalania:
    - a) warunków ochrony zasobów środowiska,
    - b) warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
    - c) kosztów korzystania ze środowiska;
  - 2) obowiązki organów administracji;
  - 3) odpowiedzialność i sankcje.

USTAWA z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko

- Ustawa określa:
  - 1) zasady i tryb postępowania w sprawach:
    - a) udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie,
    - b) ocen oddziaływania na środowisko,
    - c) transgranicznego oddziaływania na środowisko;
  - 2) zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska;
  - 3) organy administracji właściwe w sprawach, o których mowa w pkt 1.

Polityka ochrony środowiska

- ❑ zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju
- ❑ prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
- ❑ prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

- ❑ średniookresowa strategia rozwoju kraju przyjęta 14 lutego 2017 r. przez Radę Ministrów
- ❑ cel główny SOR: tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym
- ❑ SOR stanowi podstawę do przygotowywania nowych strategii sektorowych, w tym strategii środowiskowej *Polityka ekologiczna państwa 2030*
- ❑ cel główny PEP: *rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców*

cele szcze- gółowe PEP

Najważniejsze trendy w obszarze środowiska

Przybierający na znaczeniu wpływ środowiska na zdrowie człowieka

Zwiększająca się konkurencja o zasoby

Rosnąca presja na ekosystemy

Nasilające się skutki zmian klimatu

Wyczerpywanie się dotychczasowych źródeł finansowania ochrony środowiska

Cel główny: **Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców (SOR)**

Cel szczegółowy I: **Środowisko i zdrowie.** Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Cel szczegółowy II: **Środowisko i gospodarka.** Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska

Cel szczegółowy III : **Środowisko i klimat.** Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zapobieganie ryzyku klęsk żywiołowych

Cele horyzontalne: **Środowisko i edukacja.** Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa.

Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska

Zasady ochrony środowiska

- Ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem ochrony pozostałych elementów.
- Kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu.
- Kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze.
- Kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia.

Organy administracji do spraw ochrony środowiska

- 1) wójt, burmistrz lub prezydent miasta;
- 2) starosta;
- 2a) sejmik województwa;
- 2b) marszałek województwa;
- 3) wojewoda;
- 4) minister właściwy do spraw środowiska;
- 5) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 6) regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Inspekcja Ochrony Środowiska

Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska jest powołana do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania i oceny stanu środowiska na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska

Instytucje ochrony środowiska:

- 1) Państwowa Rada Ochrony Środowiska;
- 2) komisje do spraw ocen oddziaływania na środowisko;
- 3) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Czynności organów w zakresie ochrony środowiska

środki prewencyjne

- tworzenie obszarów specjalnych ochronnych
- wydawanie aktów określających dopuszczalne granice stężenia substancji zanieczyszczających wodę, glebę, powietrze

środki represyjne

- odpowiedzialność karna z rozdz. XXII KK
- grzywny

środki finansowo-prawne

- subwencje i fundusze ekologiczne
- opłata za korzystanie ze środowiska
- administracyjna kara pieniężna
- zróżnicowane stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska

Korzystanie ze środowiska

- ❑ powszechne korzystanie ze środowiska przysługuje z mocy ustawy każdemu i obejmuje korzystanie ze środowiska, bez użycia instalacji, w celu zaspokojenia potrzeb osobistych oraz gospodarstwa domowego, w tym wypoczynku oraz uprawiania sportu, w zakresie:
  - wprowadzania do środowiska substancji lub energii;
  - innych niż wymienione w pkt 1 rodzajów powszechnego korzystania z wód w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo
- ❑ korzystanie ze środowiska wykraczające poza ramy korzystania powszechnego może być, w drodze ustawy, obwarowane obowiązkiem uzyskania pozwolenia, ustalającego w szczególności zakres i warunki tego korzystania, wydanego przez właściwy organ ochrony
  - zwykłym korzystaniem ze środowiska jest takie korzystanie wykraczające poza ramy korzystania powszechnego, co do którego ustawa nie wprowadza obowiązku uzyskania pozwolenia, oraz zwykłe korzystanie z wody w rozumieniu przepisów ustawy - Prawo wodne

Opłaty ekologiczne

- ❑ Opłaty za korzystanie ze środowiska:
  - Opłaty za korzystanie z zasobów środowiska - pobór wód,
  - Opłaty za wprowadzanie zmian w środowisku (tzw. opłaty emisyjne):
    - emisja gazów i pyłów,
    - odprowadzanie ścieków,
    - składowanie odpadów.
- ❑ Opłaty za usuwanie drzew i krzewów,
- ❑ Opłaty produktowe,
- ❑ Opłaty za substancje zubożające warstwę ozonową,
- ❑ Opłaty za brak sieci zbierania pojazdów,
- ❑ Opłaty za działalność górniczą,
- ❑ Opłaty za wyłączenie gruntów rolnych i leśnych z produkcji,
- ❑ Należności za korzystanie ze śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń wodnych stanowiących własność Skarbu Państwa,
- ❑ Opłaty za oddanie w użytkowanie gruntów pod wodami stanowiących własność Skarbu Państwa oraz obwodów rybackich.

szkody w środowisku

- ❑ ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie określa zasady odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku

obowiązki i koszty podmiotu

- ❑ W przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze.
- ❑ W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany do:
  - 1) podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego opanowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia winny sposób zanieczyszczenia lub innych szkodliwych czynników;
  - 2) podjęcia działań naprawczych.
- ❑ Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych ponosi podmiot korzystający ze środowiska, chyba że wykáže brak przesłanek do ponoszenia przez niego odpowiedzialności (wyłączna wina osoby trzeciej albo podporządkowanie się nakazowi administracji).

ochrona przyrody

❑ USTAWA z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

❑ Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- 1) dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów;
- 2) roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- 3) zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia;
- 4) siedlisk przyrodniczych;
- 5) siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- 6) tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
- 7) krajobrazu;
- 8) zieleni w miastach i wsiach;
- 9) zadrzewień.

Organy administracji w zakresie ochrony przyrody

- 1) minister właściwy do spraw środowiska;
  - 1a) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 2) wojewoda;
  - 2a) regionalny dyrektor ochrony środowiska;
- 3) starosta;
- 4) wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Minister właściwy do spraw środowiska wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody, będącego sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym tego ministra.

Głównego Konserwatora Przyrody powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska.

Wojewoda wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy wojewódzkiego konserwatora przyrody.

Organy administracji w zakresie ochrony przyrody

- ❑ Organy opiniodawczo-doradcze w zakresie ochrony przyrody :
  - 1) Państwowa Rada Ochrony Przyrody, działająca przy ministrze właściwym do spraw środowiska;
  - 2) wojewódzka rada ochrony przyrody, działająca przy wojewodzie;
  - 3) rada naukowa parku narodowego, działająca przy dyrektorze parku narodowego;
  - 4) rada parku krajobrazowego lub rada zespołu parków krajobrazowych, działająca przy dyrektorze parku krajobrazowego lub dyrektorze zespołu parków krajobrazowych.

- ❑ Obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym.

Formy ochrony przyrody

1) parki narodowe;

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

2) rezerwaty przyrody;

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

3) parki krajobrazowe;

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

4) obszary chronionego krajobrazu;

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

5) obszary Natura 2000;

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- obszary specjalnej ochrony ptaków;
- specjalne obszary ochrony siedlisk.

Formy ochrony przyrody

6) pomniki przyrody;

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

7) stanowiska dokumentacyjne;

Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

8) użytki ekologiczne;

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

- 715 gatunków roślin, 322 gatunków grzybów i porostów oraz 799 gatunków zwierząt

zasoby odnawialne

- ❑ surowce, które mogą być uzupełnione w tym samym lub krótszym czasie niż czas potrzebny na ich zużycie
  - surowce o nieskończonych zasobach i natychmiastowej odnawialności (na przykład odnawialne źródła energii: słonecznej, wiatrowej i geotermalnej)
  - surowce wymagające czasu i wysiłku na wytworzenie ich nowych zasobów (między innymi drewno, tlen, skóra, ryby)

EFEKT CIEPLARNIANY

